HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

זוכרים. שמין מגדלים מהם וולדות ואפ"ה גזרו רבנן אטו נקבות:
אמר רב אשי מחלוקת. דרבי אלעזר ורבי יוחנן: **בפרי ראשון.** בפירות שביעית הוא דס"ל אלעזר דרך חילול לא משום דדרים סמוכין: **פרי שני.** דמי שביעית: **והא דתניא.** דבריית' דמסייע ליה: **לקח נקח.** בכולהו אין בפרי ראשון אין בדמיו דקתני לקח נקח בשאר יין ולא קתני חילל בשר אין: **חיידי דתני רישא לקח.** דלייתי בפרי עלמו: **וכיקש ליקח לו חנות.** ואינו יכול להסתורה אלמה לאכלה בתוך הזמן (ו) ולא לסחורה וזה מתקיים לשנה הבאה: **ברגיל אצלו.** שמתוך כך יעשה לו חפצו: **וחוזר ואומר לו.** לחנווני: **הרי פירות הללו.** שמכרת לי שהיו של חולין וכשכנסו לקדושת שביעית נתויים לך במתנה ואוכל אותם בשביעית והחנווני אומר לו ואני נותן לך אלא חולין בשביעית ואפילו יאכל שלא כל מה שירצה והחנווני יאכל הפירות בסורת שביעית: **והא הכא.** דהא שלא פרי שני הוא דמי שביעית וקתני לקרוע ליקח אלא חנווני ולהוליכו לחולין דרך מקח וממכר אלמא בפרי שני אפי' נמי מיכל מאן דפליג לאי הוי שגי כדרך חילול למה לי לאלא חנווני יקח פירות חולין שיש לו בביתו שוה שלא ושהיה מהם בשביעית: **אלא.** מי אמרת דרב תני לה כהי אמרת: **מחלוקת בפרי שני.** דהא הוא דליכא למאן דאמר דרך חילול אבל פרי ראשון כו': **והא דתניא.** דבריית' דמסייע לר' יוחנן אחת שביעית ואחת מעשרות מתחללין אלמא שביעית עלמה דרך חילול: **מעשר מעשר ממש.** בתמיה וכי יש לומר שמעשר עלמו יתחלל על פהמה חיה ועוף: **והכתיב.** ונתתה בכסף ולרת למין מתחלל אלא על המטבע דכר שיש עליו צורה: **מתני' במקדש שנעשה.** כדלקמיכן בפ"כ (ו) מוסמתמה לפני ה' אלהיכם שנעשה ימים (ויקרא כג) ולא בגבולין ז' ימים: **במדינה.** בירושלים שאף הוא בגבולים: **ושיהא יום הנף.** של עומר דהיינו ט"ז בניסן כולו אסור בחדש ובעוד המקדש קיים משקרב העומר היו אוכלין חדש בו ביום כדכתיב (שם) עד שביאכם ובאחרב שביא מותר מן התורה מהאיר בלילה כדלמר בתמחות (דף סח.) כתוב אחד אומר עד עלם היום הזה דהיינו האיר הסמוך ואחד אומר עד כילד זמנן דליכא שביאכם דא כילד זמנן דליכא עומר על עלם שביאכם וזמנן דליכא עומר על עלם ואסר רבן יוחנן בן זכאי בירושלים בלבד משום שנאמר: **גבי' מהכא יבנה בית המקדש.** ולפיכך היו מוקדים מיד ולא היו מחללין אותו על חיין אין מתחללין גזרה שמא יגדל מהן עדרים **אמר רב אשי מחלוקת** בפרי ראשון אבל בפרי שני דברי הכל בין דרך מקח בין דרך חילול והא דקתני לקח לקח אידי דתנא ריישא לקח תנא נמי סיפא לקח איתיביה רבינא לרב אשי מי שיש לו סלע של שביעית וביקש ליקח בו חלוק כיצד יעשה ילך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי בסלע פירות ונותן לו וחוזר ואומר לו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה והוא אומר לו הא לך סלע זו במתנה והלה לוקח בהן מה שירצה והא הכא דפרי שני הוא וקתני דרך מקח אין דרך חילול לא אלא א"ר אשי [א]מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חילול לא והא דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מאי שביעית דמי שביעית דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והא כתיב [ו]וצרת הכסף בידך אלא דמי מעשר הכא נמי דמי שביעית: **מתני'** [ב]בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד [ג]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש [ד]ושיהא יום הנף כולו אסור: **גמ'** [ג]מנא לן דעבדינן זכר למקדש א"ר יוחנן דאמר קרא [ב]כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה: ושיהא יום הנף: מ"ט [ג]מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול ואינהו לא ידעי דאשתקד דלא הוה בית המקדש האיר מזרח התיר השתא דאיכא בית המקדש עומר מתיר דאיבני אימת אילימא דאיבני בשיתסר הרי התיר האיר מזרח אלא דאיבני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי דהא תנן [ד]הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא צריכא דאיבני בליליא אי נמי סמוך לשקיעת החמה [ה](אמר) רב נחמן בר יצחק אמר רבן יוחנן בן זכאי בשיטת ר' יהודה אמר' אמר [ו]מן התורה הוא אסור דכתיב עד

בזכרים אבל בנקבות דברי הכל על שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזרה שמא יגדל מהן עדרים **אמר רב אשי** מחלוקת בפרי ראשון אבל בפרי שני דברי הכל בין דרך מקח בין דרך חילול **והא דקתני לקח** לקח אידי דתנא ריישא לקח תנא נמי סיפא לקח **איתיביה רבינא לרב אשי** מי שיש לו סלע של שביעית וביקש ליקח בו חלוק כיצד יעשה ילך אצל חנווני הרגיל אצלו **ואומר** לו תן לי בסלע פירות ונותן לו **וחוזר ואומר** לו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה והוא אומר לו הא לך סלע זו במתנה והלה לוקח בהן מה שירצה והא הכא דפרי שני הוא וקתני דרך מקח אין דרך חילול **לא אלא א"ר אשי** [א]מחלוקת בפרי שני **אבל בפרי ראשון** ד"ה דרך מקח אין דרך חילול **לא והא דקתני** אחד שביעית **ואחד** מעשר שני מאי שביעית דמי שביעית דאי **לא תימא הכי** מעשר מעשר ממש **והא** כתיב [ו]וצרת הכסף בידך **אלא** דמי מעשר **הכא נמי** דמי שביעית: **מתני'** [ב]בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום **אחד** [ג]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש [ד]ושיהא יום הנף כולו **אסור: גמ'** [ג]מנא לן דעבדינן זכר למקדש א"ר יוחנן דאמר קרא [ב]כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה: ושיהא יום הנף: מ"ט [ג]מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול ואינהו לא ידעי דאשתקד דלא הוה בית המקדש האיר מזרח התיר השתא דאיכא בית המקדש עומר מתיר דאיבני אימת אילימא דאיבני בשיתסר הרי התיר האיר מזרח אלא דאיבני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשתרי דהא תנן [ד]הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא צריכא דאיבני בליליא אי נמי סמוך לשקיעת החמה [ה](אמר) רב נחמן בר יצחק אמר רבן יוחנן בן זכאי בשיטת ר' יהודה אמר' אמר [ו]מן התורה הוא אסור דכתיב עד

לשקיעת החמה דחמיסר קמשר שהוא י"ט הא אין בנין בית המקדש דוחה י"ט כדלמיכן בפ' דשבועות (דף טו:) ולאו פירכא היא דתיקשי לן הא דקתמרינן לא נריכא דליכאי בליליא הא נמי תמרינן התם לאין בנין בהמ"ק בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקיימין אותו ובלילה אין מקיימין אותו אלא על כרחיך לאלק כמו שפירש בקונטרס דהכי מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יבלה ויבא מן השמים שנא' מקדש ה' כוננו ידיך: ולקמתם

הרי הפיר האיר המזרח. ושפיר קאלכי דהואיל דהאיר המזרח ואין מקדש בנוי אשמתי ליה בהדם: **אלא דאיכא בחמיסר.** לו קודם לכן דכי מטא שיתסר לא הפיר האיר המזרח שהרי המקדש בנוי הלכך אלכי ליסורא וגזר ריב"ז השתא משום ההוא יומא: **מחצות היום ולהלן נשתרי.** השתא דאי נמי אלכי ההוא יומא מחצות היום ולהלן כשריכא דמעיקרא נלכי וליכא ליסורא דודאי קרב העומר: **דתנן.** במשכת מנחות (שם): **הרחוקים.** מירושלים לא היו רואין ולא היו שומעין שעת הקרבת העומר: **מותרין.** בהדם: **מחצות היום ולהלן.** לפי שיודעים שאין ב"ד מתעצלים בו מלהקריבו קודם חצות: **לא נריכא דאיכא בליליא.** כלומר לשמא יבנה בלילה חיים ולא יהו פנויים לקלור העומר עד שמוך הרבה בעומר שהיו מייבאין אותו (ו) בשנום של קלאים ולוברין אותו שיזובו מימיו ויטחנין אותו ברחים של גרוסות ומניפין אותו בי"ג נפה בנפה בדקה כדלמרינן התם וזה שלא יכולו להתעסק בו מתחילת לילה לא יספיקו להקריבו למחר קודם חצות: **אי נמי.** דליכאי בחמיסר שמוך לשקיעת החמה והיא היא. ולפי קשיא דבלילה אינו נבנה דקי"ל בשבועות (דף טו:) דאין בנין בית המקדש בלילה לכתחיל וביום הקים ולא בחמיסר שהוא י"ט דקי"ל בשבועות (שם) דאין בנין ב"ה דומה י"ט ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יבלה ויבא מן השמים שנא' (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך: **בשיטת ר' יהודה.** לומה שיטה שהיה ר' יהודה שהיה מתלמידי תלמידיו דוסא שחביו דרש גם הוא בימיו: לתפילו למ"ד פרק זה בורר (סנהדרין דף כה. ושם) לימתי דרבי יהודה לפרס ובמה לחלוק היינו דזימנין דבמה לחלוק ומ"מ דזימנין נמי היינו לפרס והא דלמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף ל: ושם) גבי מעות מעשר שני מעות של בגל והם בבגל למאי חזו ומשני דזבין בהו בהמה ומסיק לה התם היינו כרבי מאיר דשרי לפילו לכתחילה לי נמי לפילו כרבנן והתם ללא לפסר בעניו לאחר ולפי מה שפיר' רב' מאיר שרי לפי לכתחילה לא יתבן מה שפירש בקונטרס פרק הזהב (ב"מ דף נה:) דגבי דמי מחללין אותו כסף על נחשת נחשת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות לדוקא כך נרין לעשות ולא מעלם לירושלים והכא משכחן דשרי ר"מ דמאי לחלל על הפירות ולכתחילה ובלבד שיעלו ויאכלו במקום דהכי עדיף מזיחזור ויפדה את הפירות:

פירות הללו נתונים לך במתנה.
בהלי קתני בירושלמי דשביעית בסוף פרק שמיני והחנווני אומר לו הרי סלע נתון לך במתנה ובענין לאחר לא סגי וליית דדרך חילול לאו מדלא חילל החנווני לכתחילה סלע של בעל הבית על פירותיו שלא כדרך מקח וממכר: **ושיהא** יום הנף כולו אסור. הרבה תקנות תיקן רבן יוחנן בן זכאי שלא הנף יום הנף מגיד שרבה נגרלו ותימה דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף סח.) לא תני הנף לדוקא אגב ההוא דיום הנף ובפרק בתרא דר"ה (דף ל.) תניא הנף תרתי ועוד תקנות טובא לתקון: **דאשתקד לא** הוה בית המקדש האיר המזרח הוה מתיר. ולפילו לרבי יהושע לאמר שמעתי שמקריבין לף על פי שאין בית בפ"ק דמגילה (דף י.) הני מילי כשיש מזבח בנוי אבל בלא מזבח לא כלמוכח בזבחים פרק קדשי קדשים (דף ס. ושם) למזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו בו פסולים ואין חולקים בגיגו שירי מנחה ולא קדשי קדשים ולפילו קדשים קלים:

אי נמי סמוך לשקיעת החמה
דחמיסר. שלא יוכלו להתעסק בעומר בחמילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חצות למחר וי"מ דמיירי בעבד י"ט שמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר בי"ט מהיכן יקלו את העומר והיכן מגלות וקופות ושלא עשרה נפה ולכי שרת דבריס הלריכין לעומר לדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל (דף סו.) דאי סמוך

קד א מיי' פ"ו מהלכות שמיטה ויובל הלכה ח:
קה ב מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה יג סמג עשין מד [טוש"ע או"ח סר' תרנח סעי' ג]:
קו ג מיי' שם הלי טו [טוש"ע שם]:
קז ד מיי' פ"י מהלכות תמידין ומוסרות הלכה ב סמג לאוין קמב טוש"ע יו"ד סר' מפט סעיף י טוש"ע י"ד סי' רלג סעיף ג:
קח ה ו מיי' שם הלי ג:

רבינו חננאל

ואסיקנא דמחלוקת ר' יוחנן ור' אלעזר בדמי פירות שביעית, שהן פרי שני. ושמעינן לה מיהא דתניא מי שיש לו סלע של שביעיות, פי' סלע שלקחה בדמי פירות שביעית, וביקש ליקח בה חלוק, כיצד עושה הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי בסלע זו פירות ונותן לו, וחוזר ואומר לו, הרי פירות הללו שקניתי ממך נתונין לך במתנה, וחנווני אומר הרי סלע זו נתונה לך במתנה, והלה אומר הרי פירות הללו מחוללין על פירות שיש לי בביתי, ולוקח בסלע זו מה שירצה. הנה הסלע של שביעית כמו פרי שני, ותקנו דרך מקח אין דרך חילול לא, כמאן כר' אלעזר. אלא אם תאמר מחלוקת בפרי ראשון, אבל בפרי שני דברי הכל אפי' (ד"ה)[ב]דרך חילול, הוא לא כר' יוחנן ולא כר' אלעזר, אלא ש"מ מחלוקת בפרי שני. ואי קשיא לך הא דתניא אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין, מאי שביעית דמי שביעית הן. מדקתני מעשר שני בהדיה, וכי מעשר שני מתחלל בבהמה, והלא אינו מתחלל אלא בכסף שיש עליו צורה, אלא בדמי מעשר, שביעית נמי בדמי שביעית. **פיסקא** משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל בל שבעה במדינה זכר למקדש. שנאמר דורש אין לה, מכלל דבעיא דרישה. ושיהא יום הנף בולו אסור לאכול החדש. כבר פירשנוה במסכת ראש השנה.

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצָרַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יד כה

2. כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֶרְפָּאֵךְ נְאֻם יְיָ כִּי נִדָּחָה קָרְאוּ לָךְ צִיּוֹן הִיא דֹרֵשׁ אֵין לָהּ:
ירמיהו ל יז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ויקח לו וכו' כמוך זמנן וזה כל"ל ומ"ו ולא למחוזה ממתן:

מוסף רש"י

בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה. דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ובמדינה יום אחד. דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון (ויקרא כג, ה). ושיהא יום הנף כולו אסור. יום הנפת עומר כולו אסור לאכול מן החדש, שמור לאכול מן החדש ומתפוייסת משכחיר מזכח מותר, כדאמרינן בתמחות (שם.) כתוב אחד אומר עד עלם היום הזה, וכתוב אחד אומר עד הביאכם וגו' הא כילד זמנן הביא עומר ממיר וזמנן שאין עומר עלם היום ממיר (ד"ה ל.). מ"ט. גזר עליה (שם). דאיבני אימת. שיהא לנו לומס עבשיו לכן (שם). הרי התיר האיר מזרח. דהא לא היה מזבח (שם). אלא דאיבני בחמיסר. שהיה שהוא נקלוי בתולאי יו"ט ולהבילו לתמר כתולאתו (שם). מחצות היום ולהלן תשתרי. דשמא ולא לגזור עליה רבן יוחנן שלא עד חצות היום ולפי שמי מהכא יבנה ויאמרו מאחר מי לא אכלנו בהאיר מזרח היום ולהלן דשמא מחצות היום ולהלן דשמא נמי ניכול, שפיר אכלי ולפילו הרחוקים מירושלים שלא רלו הקרבנו ים לסס לסמוך דזמלי קדש כבר, לתמר מר הרחוקין היו מוחרין בזמן הביא מחצות היום ולהלן כו' (שם). לא צריכא דאיבני בליליא אי נמי סמוך לשקיעת החמה. ר' יוחנן מוסב לשמא יבנה סמוך לשקיעת החמה או בלילה שאם עשר בחלי הלילה או סמוך לבין תורה תחית למיכל נמי בבניינו ויאמרו מאחר מי לא אכלנו כו': **דאיבני אימת.** בתמיה תמיר האיר המזרח כדאמר בפרי עלמו: **ומשני** דזבין בהו בהמה. ומסיק לה התם היינו כרבי מאיר דשרי לפילו לכתחילה לי נמי לפילו כרבנן והתם ללא לאחר ולפי מה שפיר' רב' מאיר שרי לפי לכתחילה לא יתבן מה שפירש בקונטרס פרק הזהב (ב"מ נה:) דגבי דמי מחללין אותו כסף על נחשת נחשת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות לדוקא כך נרין לעשות ולא מעלם לירושלים והכא משכחן דשרי ר"מ דמאי לחלל על הפירות ולכתחילה ובלבד שיעלו ויאכלו במקום דהכי עדיף מזיחזור ויפדה את הפירות:

פירות הללו נתונים לך במתנה.
בהלי קתני בירושלמי דשביעית בסוף פרק שמיני והחנווני אומר לו הרי סלע נתון לך במתנה ובענין לאחר לא סגי וליית דדרך חילול לאו מדלא חילל החנווני לכתחילה סלע של בעל הבית על פירותיו שלא כדרך מקח וממכר: **ושיהא** יום הנף כולו אסור. הרבה תקנות תיקן רבן יוחנן בן זכאי שלא הנף יום הנף מגיד שרבה נגרלו ותימה דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף סח.) לא תני הנף לדוקא אגב ההוא דיום הנף ובפרק בתרא דר"ה (דף ל.) תניא הנף תרתי ועוד תקנות טובא לתקון: **דאשתקד לא** הוה בית המקדש האיר המזרח הוה מתיר. ולפילו לרבי יהושע לאמר שמעתי שמקריבין לף על פי שאין בית בפ"ק דמגילה (דף י.) הני מילי כשיש מזבח בנוי אבל בלא מזבח לא כלמוכח בזבחים פרק קדשי קדשים (דף ס. ושם) למזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו בו פסולים ואין חולקים בגיגו שירי מנחה ולא קדשי קדשים ולפילו קדשים קלים:

אי נמי סמוך לשקיעת החמה
דחמיסר. שלא יוכלו להתעסק בעומר בחמילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חצות למחר וי"מ דמיירי בעבד י"ט שמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר בי"ט מהיכן יקלו את העומר והיכן מגלות וקופות ושלא עשרה נפה ולכי שרת דבריס הלריכין לעומר לדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל (דף סו.) לאי נמי סמוך